

BIBLIOTECA
FVNDATIVNEI
VNIVERSITARE
CAROL I.

n^o. Curent H 8433 Format -

n^o. Inventar A 24422 Anul 1929

Sectia Depozit III Raftul II

GENERAL ALEVRA

*Legea
militară*

LEGILE MILITARE

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Soc. Anon.
1928

In. A. 24.422
GENERAL ALEVRA

LEGILE MILITARE

49.474

BUCUREȘTI

Atelierele grafice SOCEC & Co., Soc. Anon.

1928

355 (094)

CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universităţii
"Carol I" Bucureşti
Cota 48433 VAR

1956
1961
D

ec 215 / 05

B.C.U. Bucuresti

C49474

CUVÂNT ÎNAINTE

Sunt unele chestiuni despre care în alte state nici nu se vorbește, ele considerându-se ca ceva normal și obișnuit; pe când la noi a fost nevoie să li se dea atâta importanță, încât au ajuns să formeze un punct de doctrină în programul de guvernare al unuia din partidele politice.

„Intrarea în legalitate“ este cuvântul de ordine al aceluia partid.

O asemenea lozincă nu va putea fi însă adusă la îndeplinire decât atunci, când fiecare din instituțiile statului ar avea legi corespunzătoare vremurilor de astăzi, astfel ca ele să poată fi aplicate cu ușurință de către cei bine intenționați și în același timp cei cu gânduri nemărturisite să nu le poată ocoli.

Este necontestat, că din toate instituțiile publice, cea dintâi care are nevoie „să intre în legalitate“ este armata, deoarece ea constituie temelia pe care se razămă însăși existența statului.

Pentru aceasta se cere, ca legile după cari se cârmuște o asemenea instituție să fie astfel întocmite, încât chiar dacă unii din conducătorii armatei ar avea anume intențiuni de a le eluda, să se găsească în fața unei astfel de situații, încât să le fie imposibil de a-și pune planul în aplicare.

Corespund legile noastre militare unei asemenea cerinți? Iată prima chestiune ce ne propunem a lămuri.

În afară de acestea, marele războiu a adus atâtea

prefaceri în toate domeniile, încât nici armata nu mai poate fi condusă și administrată după vechile sisteme.

S'au întocmit oare în urma încheerii păcii legi militare, cari să facă față acestor noi cerinți? Este a doua chestiune pe care dorim să o analizăm.

În fine starea de lucruri în armată din punct de vedere legal este astăzi normală? Adică oștirea se găsește îndreptată pe calea progresului și a cerințelor unui eventual nou războiu?

Este a treia chestiune, ce va forma obiectul cercetărilor noastre.

În rândurile ce urmează nu avem pretenția de a fi analizat într'un mod cu totul complet chestiunea legilor militare. Intențiunea a fost numai, de a arunca o privire cu totul generală asupra acestor legi, pentru ca cei în drept să-și facă o idee mai precisă atât asupra lacunelor ce ele prezintă, cât și a lipsei unor anumite legi fundamentale. Ambele având drept urmări, că armata nu se conduce și administrează astăzi după un sistem legal bine definit; adică chiar dacă ar fi bună voință, cu starea de lucruri actuală, oștirea nu poate să „între în legalitate“.

Autorul.

IMPORTANȚA LEGILOR MILITARE

Armatele având astăzi efective mari, formează un organism foarte complex, care trebuie să funcționeze cu mare regularitate și mai cu seamă cu o *continuitate* bine definită.

În alte oștiri această continuitate este asigurată prin existența în timp de pace a unui Comandament de căpetenie, independent de Ministerul de Războiu.

Astfel spre exemplu: în armata germană Marele Stat Major și Cabinetul militar, înainte de războiu depindeau direct de Împărat.

Mai mult încă, printr'un concurs fericit de împrejurări, în toată durata secolului XIX-lea nu au fost decât 3 Șefi de Stat Major ai armatei.

În asemenea condițiuni, legile militare nu aveau o așa mare însemnătate, căci armata se conducea mai mult după directivele date de aceste înalte organe; cari din cauza mării stabilități a persoanelor ce se găseau în fruntea lor, asigurau în modul cel mai prielnic *continuitatea* în conducerea oștirei.

Ca dovadă este faptul, că în armata germană nu a existat nici o dată o lege asupra înaintării ofițerilor, ele făcându-se pe temeiul unei lungi tradiții; și totuși nu a fost oștire, unde această chestiune atât de delicată, să nu fie soluționată cu mai multă dreptate și cu mai puține nemulțumiri din partea corpului ofițeresc.

La noi lucrurile stau cu totul altfel.

Prin faptul că nu există un Comandament suprem

al oștirea în timp de pace, o asemenea funcțiune este îndeplinită în realitate de către Miniștrii de Războiu, deși constituția nu precizează acest lucru.

Dar Miniștrii de Războiu, fie ei oameni politici, fie Generali din activitate, urmează soarta cabinetului din care fac parte, schimbându-se ori de câte ori un nou Guvern ia conducerea treburilor statului.

Astfel spre ex.: În decursul anului 1912, adică în preajma intrării noastre în acțiune contra Bulgariei, am avut 3 Miniștri de Războiu. În asemenea condițiuni, ce continuitate să mai sperăm de la conducerea superioară a oștirii?

Unul din mijloacele pentru a preîntâmpina această stare de lucruri, este de a sili pe Miniștrii de Războiu să nu se abată dela anumite norme de conducere a armatei.

Aceste norme — adică legile militare — având în general o durată mai lungă, din cauza numeroaselor formalități și a greutăților ce se întâmpină cu votarea lor de către parlament.

Miniștrii, cari se găsesc în capul departamentului războiului, neputând astfel înlătura legile cu atâta ușurință, cel puțin pe această cale se asigură într'o oarecare măsură continuitatea în conducerea armatei.

De aci rezultă marea importanță, ce urmează să dăm legilor militare, cari trebuie să fie cât mai complete și mai bine studiate.

ROLUL GUVERNELOR ȘI AL PARLAMENTELOR FAȚĂ DE ARMATĂ

Este necontestat, că în urma marelui războiu armata română a eșit cu un prestigiu și o aureolă incomparabilă.

Atâția morți glorioși, atâtea acte de eroism, atâtea fapte de privațiuni și suferinți, au pus pe fruntea oștirii o cunună de lauri, care va rămâne pentru veșnicie faima țării noastre.

Nu este mai puțin adevărat, că și după războiu armata s'a bucurat de toată încrederea și sollicitudinea parlamentelor țării și a unora din guverne.

În fiecare an, capitolul din mesajul regal referitor la oștire era subliniat cu aplausele furtunoase ale deputaților și senatorilor, fie din majoritate, fie din opoziție.

Ochii parlamentarilor se îndreptau cu drag spre uniforma generalului de pe banca ministerială, care reprezintă armata în fața aleșilor națiunii.

Toți miniștrii de războiu erau considerați ca niște copii răsfățați ai parlamentului, și nici odată ei nu au fost atacați de opoziție cu violența, care se întrebuișă contra altor miniștri.

Legile militare și creditele cerute de guvern pentru armată se votau fără discuțiuni și aproape cu unanimități.

Față de această dragoste, sollicitudine și bună voință arătată armatei de toți și în toate împrejurările, s'ar putea crede, că starea acestei instituții este atât de înfloritoare, încât nimic nu mai este de făcut și nimeni nu are nimic a-și reproșa.

Dacă însă vom întoarce medalia pe cealaltă față și vom face un examen mai amănunțit a adevăratei situațiuni a armatei, vom constata îndată, că ea are multe lacune și suferă de mari lipsuri.

În acest scop este necesar să vedem ce au făcut cei doi factori esențiali în conducerea unui stat, adică guvernele și parlamentele cari s'au succedat de la războiu și până acum.

Atribuțiunile lor relativ la oștire se pot astfel rezuma:

1. Să găsească și să aprobe mijloacele bănești trebuincioase, pentru ca armata să fie înzestrată cu toate cele necesare.

2. Să întocmească legile de cari această instituție are nevoie, pentru ca să poată prospera.

I. Mijloace bănești

După cum am arătat deja, parlamentele noastre nu au refuzat niciodată creditele cerute de guvern pentru întărirea oștirei. Numai că aceste credite nu s'au votat în raport cu nevoile reale și în mod continuu și uniform, căci au fost și unele perioade de restriște.

Armata ca și natura nu poate face salturi.

Sunt alte instituțiuni, cărora dacă la un moment dat li se alocă sume importante, progresul va fi imediat, pe când cu armata nu este tot astfel. Ziua care vine se răzbună pe cea care a trecut, dacă nu a fost cu folos întrebuințată. Și ce este mai grav, urmările în oștire nu se simt imediat, ci foarte târziu, adesea cu ocazia unui războiu.

Astfel spre ex.: Economiiile făcute în oștire în anii 1901—1904 pe timpul Ministrului de Războiu D. Sturza au avut drept consecință, că zeci de mii de soldați rămăseseră neinstruiți. Dar efectele acestei măsuri nu au apărut în mod evident decât după 15 ani, pe câmpul de bătae

dela Turtucaia, când toată lumea strigă cu indignare, că s'au văzut soldați cari nu știau să ție o pușcă în mână și nu trăseseră până atunci un singur cartuș.

Acest fapt nu a surprins deloc pe acei, cari știau că soldații de la Turtucaia, făcuseră serviciul sub arme tocmai în anii 1901—1904 și din cauza economiilor lui D. Sturza rămăseseră neinstruiți.

În acelaș mod nu se poate ști dacă felul cum a fost condusă și administrată armata în anii 1922—1926, precum și lipsurile de care a suferit, nu vor avea urmări dăunătoare într'un viitor războiu.

În acești patru ani țara a făcut spre ex.: sacrificii enorme pentru aviație, parlamentul votând prin legile bugetare și creditele extra-ordinare o sumă de 3 miliarde și jumătate lei; ce folos însă că banii au fost mânuiți cu atâta nechibzuință la Ministerul de Războiu, încât la finele celor patru ani, armata nu avea decât 75 avioane în stare de luptă, lipsindu-i 93% din necesarul pentru mobilizare.

Tot în aceeași perioadă sumele ce s'au alocat pentru hrană erau atât de mici, încât soldații trebuiau să trăiască cu 3 lei pe zi și o pâine, și nu odată au fost văzuți ostași ai țării cerșind prin gări ca ultimii nenorociți ai soartei, pierzând astfel orice urmă de demnitate și mândrie ostășească. Dacă un cerșetor obișnuit inspiră milă când întinde mâna, apoi acest gest făcut de un apărător al patriei, produce o durere ce nu se poate descrie.

De asemenea nu se știe, când și ce fel de urmări va avea faptul, că tot pentru motive de economie, de ani de zile soldații în loc să facă instrucție cât stau sub drapel, trebuie să-și procure singuri mijloacele de întreținere, fiind întrebuințați mai în tot timpul pe la grădinile de zarzavat, la păduri pentru tăiat lemne, la proprietari pentru strânsul furajelor, etc. astfel că acești ostași din 2—3 ani cât stau sub drapel, nu fac în realitate decât maximum 6—7 luni instrucție.

Dacă vom lăsa armata luni și ani în părăsire, în zadar la un moment dat — când evenimentele din afară s'ar precipită — vom da mijloace înzecite și însutite. Prea târziu va fi atunci, căci numai ceea ce se dă și se lucrează zi de zi, este cu adevărat folositor pentru oștire.

Oare nu s'au dat mijloace bănești cu profuziune în anii 1914—1916 și totuși armata a intrat nepregătită în războiul pentru întregirea neamului?

Din cele mai sus expuse rezultă, că este nevoie să se întocmească un *program militar* de înzestrare a oștirei pentru o perioadă de 4—5 ani, care să aibă aprobarea tuturor șefilor partidelor politice; astfel că oricare ar fi guvernul la cârma țării, un asemenea program să poată fi urmat cu cea mai mare regularitate.

II. Legile după cari se cârmuește oștirea

1. *Legea constituțională*

Atunci când adunările constituante au întocmit un nou pact fundamental pentru țara noastră, toate instituțiile de stat, prin reprezentanții lor autorizați, și-au expus părerile, arătând fiecare din ele doleanțele lor.

Ce exemplu mai frumos ca acel dat de prelații din Senat, cari au susținut cu atâta căldură chestiunea de a se recunoaște biserica ortodoxă ca dominantă în stat.

Număi pentru armată nu s'a ridicat nici o singură voce, astfel că această instituțiune, de care depinde însăși existența țării, a rămas tot cu acele 4—5 articole, cari erau și în vechea constituție de acum 60 de ani.

Oare nimic să nu se fi schimbat în acest lung interval de timp, pentru ca armata să continue a funcționa după aceleași norme și în noua constituție?

Este însă destul să ne gândim la chestiunea comandamentului, care rămăsese nerezolvită prin vechiul nostru pact fundamental, și tot în aceeași stare se găsește și astăzi.

Intr'adevăr, o asemenea chestiune este cât se poate de bine precizată în armată în ce privește Regimentele, Brigadele, Diviziile și Corpurile de Armată, dar de aci încolo plutim într'un adevărat neant.

Spre pildă: Unitatea superioară Corpurilor de Armată în timp de pace este Inspectoratul de Armată. Nimeni însă nu poate preciza și nici nu rezultă din legi,

dacă o asemenea mare unitate este sau nu un organ de comandament. Militarii știu, că una din prerogativele Comandamentului este dreptul de a recompensa și de a pedepsi.

În ce privește dreptul de răsplată, el este evident, deoarece Inspectorii de Armată au ultimul cuvânt în chestiunea înaintărilor până la anumite grade, fără ca o altă autoritate mai superioară să poată interveni.

Nu tot acelaș lucru se poate spune însă și despre celalt drept, adică acela de a pedepsi.

În această privință nimic nu este precizat la noi. Își poate lesne închipui oricine, cât de mult scade autoritatea și prestigiul acestor înalte organe de comandament, când chiar în cazuri grave de abateri din partea subalternilor, Inspectorii de Armată nu pot lua nici o măsură repressivă, fiind nevoiți de a semnală cazul Ministerului de Războiu „*Spre a hotărî*“. De asemenea Inspectorii de Armată nu au dreptul să mute nici un ofițer, fie el și sublocotenent, dintr'un regiment într'altul, chiar la trupele ce se găsesc sub ordinele lor.

Iar în caz de războiu, unor asemenea Inspectori de Armată le încredințăm viața a sute de mii de oameni. Nu este oare o prea mare diferență între drepturile și atribuțiunile lor în timp de pace și cele din timp de războiu?

* * *

Dacă acum trecem la Comandamentul suprem al oștirea, haosul devine și mai mare, căci nimeni nu este în stare să precizeze cine exercită un asemenea comandament în timp de pace?

Constituția spune că „Regele este capul (Șeful) suprem al armatei“. Dar în limbajul militar este o diferență între noțiunea de Șef și cea de Comandant. Prima noțiune se aplică de ordinar, când este vorba de servicii, stabilimente militare. etc., iar a doua noțiune numai la trupele

luptătoare: Companii, Batalioane, Regimente, Brigade, Divizii, etc.

În afară de acestea, Constituția mai prevede, că Regele nu poate fi făcut responsabil de actele sale. Or *comanda și răspunderea sunt două elemente nedespărțite ale aceluiaș tot.*

Rezultă dar, că Regele nu exercită și nu poate exercita comandamentul efectiv al armatei în timp de pace, și că atribuțiunile sale se reduc mai mult la un înalt rol de supraveghere al mersului treburilor oștirii.

Ca o dovadă este încercarea neizbutită a fostului Ministru de Războiu D. Sturza, de a investi pe Regele Carol cu atribuțiunea de Comandant de Căpetenie al Armatei în timp de pace.

Pentru o mai bună lămurire citez din „Monitorul Oficial“ pasajul referitor la cuvântarea lui D. Sturza rostită în ședința de la 13 Martie 1902 a Adunării Deputaților.

„Puțini Miniștri de Războiu nu s'au socotit ei capii puterii armate, înlăturând când fățiș, când pieziș, pe acela pe care toți îl știm și îl cunoaștem de Suveranul nostru. Capul Constituțional al puterii armate stă în fața Ministrului ca un impiegat *à la suite.*

„Am primit acest serviciu greu al Ministerului de Războiu și am spus aceasta ofițerilor din ziua întâia, când m'am prezentat lor, *pentru ca acela care este capul armatei, să reentre în drepturile sale constituționale în mod văzut și necontestat.*“

Ca și cum Regele Carol era omul, căruia un altul trebuia să-i arate cari erau drepturile și prerogativele sale constituționale.

De fapt Regele Carol și mai în urmă Regele Ferdinand, au continuat să păstreze aceeași atitudine, adică neexercitând niciodată în mod efectiv Comandamentul armatei în timp de pace.

Nimeni mai mult ca alții, aceste două capacități mi-

litare nu-și dădea mai bine seama, că exercitarea unui Comandament fără a avea în acelaș timp și răspunderea — este o imposibilitate absolută.

Astăzi, când țara are un Rege minor, nici acel înalt rol de supraveghere al mersului treburilor oștirii nu mai poate fi exercitat, astfel că armata rămâne cu adevărat fără nici o directivă.

În ce privește Regența, sau orice alte măsuri s'ar mai lua de aci înainte, ele nu rezolvă problema, deoarece exercitarea Comandamentului de orice grad și la orice treaptă a erarhiei militare este *un atribut personal, ce nu se poate îndeplini prin delegație*.

Aceasta învederează și mai mult ce mare păcat s'a săvârșit atunci, când la votarea Constituției, chestiunea Comandamentului de căpetenie a rămas nerezolvită.

Cum însă totuși trebuie să fie cineva, care să conducă de fapt oștirea în timp de pace, lucrurile la noi au variat după oameni și după împrejurări.

În cele mai multe cazuri, un asemenea comandament s'a exercitat de către Ministrul de Războiu. Ori tocmai aceasta este partea slabă de care oștirea se resimte mai mult.

Intr'adevăr, exercitarea unui asemenea Comandament în timp de pace de către Ministrul de Războiu are următoarele neajunsuri:

a) Nu va putea să existe continuitate între conducerea armatei în timp de pace și cea de războiu, Ministrul putând fi o persoană civilă sau un general mai mic în grad ca alți ofițeri, cari se găsesc în armată.

b) În timp de pace disciplina în oștire se resimte foarte mult, căci nu odată s'au văzut tineri generali de brigadă ajunși Miniștri de Războiu, dând ordine și chiar aplicând sancțiuni contra unor generali de Divizie; pentru ca a doua zi acelaș tânăr general de Brigadă, când nu mai erà Ministru, să reintre sub ordinele generalului

de Divizie, pe care desigur îl nemulțumise prin sancțiunile ce luase în contra sa ca Ministru.

În armată *erarhia* de la vârf și până la bază formează un lanț neîntrerupt, ale cărui inele sunt atât de strâns legate între ele și solidare, încât *lanțul nu poate fi întrerupt în nici un singur loc, fără ca întreaga erarhie să nu fie atinsă și să sufere.*

c) Armata fiind o instituțiune foarte vastă, și cum puterea de muncă a fiecărui om, ori și cât de bine ar fi dotat el, este limitată, nici un Ministru de Războiu nu a fost în stare și nici nu va putea fi, să exercite în acelaș timp și comandamentul suprem al oștirii și să se ocupe în deaproape de organizarea și de administrația ei. Sau una sau alta vor fi neglijate și atunci armata în ansamblul ei se resimte.

La noi — afară de rare excepțiuni — aproape toți Miniștrii de Războiu, când erau Generali activi s'au ocupat în special de partea relativă la Comandament, neglijând chestiunile de administrație și organizare, care trebuiau să formeze adevărata lor misiune, și de pe urma cărora armata a avut foarte mult de suferit.

Am ferma convingere, că atâta vreme cât chestiunea Comandamentului de căpetenie nu va fi rezolvită, progres în oștire nu poate să existe. Și este dureros de constatat, că orice soluțiune s'ar adoptă, cu prevederile constituției în vigoare și cu starea de lucruri de astăzi, nu se va ajunge decât la un paliativ, care nici odată nu va putea da rezultatele dorite.

II. Legile organice

Nici o instituție nu se poate conduce și administra fără anumite legi, căci altfel ar rămâne la discreția și bunul plac al Ministrului, care se găsește momentan în capul departamentului respectiv.

Acest principiu este cu atât mai adevărat pentru

oștire, care reprezintă un organism foarte complex și care are mai cu seamă nevoie, să funcționeze cu mare regularitate și totdeauna cu o continuitate bine definită.

O examinare a principalelor legi după cari se conduce și administrează armata este deci necesară. Aceste legi în ordinea vechimei lor sunt:

Legea căsătoriilor militare din anul 1892

Legea asupra administrației armatei din anul 1900

Legea soldelor din anul 1906

Legea de Stat Major din anul 1909 modificată în anul 1912

Legea recrutării din anul 1913

Legea poziției ofițerilor din anul 1913

Legea ofițerilor de rezervă din anul 1913

Legea rechizițiilor din anul 1913

Legea serviciului sanitar din anul 1913

Legea Organizării Ministerului de Războiu din anul 1919

Legea Clerului Militar din anul 1921

Legea organizării armatei din anul 1924

Legea organizării consiliului superior al apărării țării din anul 1924

Legea de înaintare în armată din anul 1924

Legea pensiilor militare din anul 1925.

Ce se desprinde din enumerarea acestor legi și a datei când au fost întocmite?

Este știut, că în orice armată bine organizată sunt trei legi fundamentale: Legea de organizare a armatei, legea recrutării și legea cadrelor, cari constituie *statutul militar al oricărei oștiri*, adică scheletul pe care se sprijină toate celelalte legi, fie de conducere, fie de organizare propriu zisă, sau de natură administrativă.

Aceste trei legi formează un tot inseparabil, în sensul că nu se poate adopta o nouă lege de organizare a armatei, sau chiar să i se aducă modificări, fără ca imediat să

fie puse în concordanță cu celelalte două legi statutare, adică aceea a recrutării și a legii cadrelor.

La noi este de observat, că pe când în anul 1924 s'a votat o nouă lege de organizare a armatei, legea de recrutare a rămas tot acea din 1913, iar o lege a cadrelor nu a existat nici odată în armata noastră.

Din această cauză se produc multe anomalii, cari dau naștere la confuzii regretabile, spre cea mai mare pagubă a oștirea.

Așa spre pildă: Intr'un fel este prevăzută durata serviciului militar în legea de organizare din 1924 și în alt mod în legea recrutării din 1913.

În ceea ce privește elementele armatei, aceleași nepotriviri: După legea de organizare sunt trei elemente: Sub arme, rezerva și milițiile, pe când în legea de recrutare găsim 4: Sub arme, complectare, rezerva și milițiile.

49476
97767

În fine trebuie ținut seamă, că atâta vreme cât nu se va ști în mod precis pe câți oameni putem conta — ceea ce nu o poate spune decât legea recrutării, — în zadar prin legea de organizare sau prin legea cadrelor s'ar prevedea constituirea unor anumite unități, căci s'ar putea întâmpla să lipsească numărul de oameni necesari formării lor.

Dar urmările cele mai dăunătoare se resimt de pe urma lipsei unei legi a cadrelor.

Nu există oștire, care să nu aibă o asemenea lege, căci tocmai ea reprezintă elementul de continuitate și de stabilitate atât de necesare ori-cărei armate. Lipsa unei astfel de legi, a permis unor Miniștri de Războiu, ca prin bugetul anual chestiunile relativ la efective și personal să fie rezolvite cu o ușurință ce mergea până la incompetență.

Au fost Miniștri, cari fără nici un temei au redus efectivele unor unități în așa proporții, că nu-și mai puteau îndeplini serviciul în timp de pace; iar contingentul anual eră atât de mic, încât cu oamenii cari serviseră în acea unitate, nu se puteau completa efectivele

de mobilizare. Din aceste cauze, la războiul a fost nevoie să se ia soldați din alte unități, și chiar din alte arme, cari nu erau deloc obișnuiți cu specialitatea ce urmau să îndeplinească.

S'au văzut spre ex. în războiul trecut sanitari, cari nu aveau nici o idee despre îngrijirea răniților și brutari cari nu făcuseră nici odată pâine. Cum astăzi nimic nu s'a schimbat este probabil, că într'un viitor războiu, aceeași stare de lucruri va dăinui ca și în trecut.

Alți Miniștri, mai cu seamă când erau Generali activi, au venit în capul acestui departament cu anume idei preconcepute și cu gândul nemărturisit de a lovi în diferite arme, micșorându-le efectivele, pentru a favoriza pe altele. Acest fapt s'a petrecut și în timpul din urmă, mai ales cu ofițerii de grade mai înalte.

Au fost Miniștri de Războiu generali activi, cari fiindcă erau proveniți spre ex. din infanterie, voiau să-și protejeze ofițerii acestei arme, deschizând prin buget locuri numeroase pentru infanterie, cu toate perspectivele de înaintare și reducând vacanțele la cavalerie, artilerie, etc. Acest fapt are în mod implicit drept urmări, de a întârzia înaintarea ofițerilor din aceste din urmă arme.

Asemenea proceduri dăunătoare fac să nască rivalitățile și egoismul printre ofițeri. Favorizează pe cei îndrăzneți, descurajează pe cei meritoși dar timizi, înălătură devotamentele sincere și dezorganizează puțin câte puțin prin toate mijloacele văzute și nevăzute, licite și ilicite, acea mare familie militară a cărei nobilă menire este tocmai, să servească de adevărată școală civică a națiunii și să fie scutul neclintit de apărare al țării.

Dar lipsa unei legi a cadrelor se resimte mai cu seamă pentru problema cea mare și nouă, adică aceea a „Reducerii duratei serviciului militar sub arme“, care se va pune și la noi într'un viitor apropiat.

Această reformă nu se va putea înlăptui fără o

sporire simțitoare a numărului ofițerilor inferiori și mai ales a subofițerilor reangajați.

Astăzi avem abia un ofițer inferior de companie, baterie și escadron și pe viitor ne va trebui 4—5 ofițeri; de asemenea astăzi avem pentru aceleași unități maximum 2 subofițeri reangajați și pe viitor ne vor trebui minimum 10—12.

Un așa mare număr de cadre nu se improvizează de pe o zi pe alta, ci are nevoie de mulți ani de pregătire.

În zadar un guvern s'ar hotărî, să reducă durata serviciului sub arme, el nu o va putea aduce imediat la îndeplinire, căci vor lipsi cadrele necesare, cari nu se pot obține din primul moment, cu orice sacrificii bănești ar fi dispus să le facă acel guvern.

Deși această chestiune a cadrelor a devenit pentru noi de o așa mare importanță, se pare că nici unul din Miniștrii de Războiu pe cari i-am avut de la încheerea păcii și până acum, nu au înțeles însemnătatea problemei și nu s'au ocupat de ea, lăsând totul în voia întâmplării.

O lege a cadrelor bine studiată, ar remedia desigur toate aceste neajunsuri.

S'ar putea obiecta, că înainte de războiu, armata germană atât de bine organizată și atât de bine pregătită, precum și armata austro-ungară nu aveau o lege a cadrelor. Însă nu trebuie să se uite, că în aceste oștiri bugetul pentru armată se vota odată pentru 5 și 7 ani, adică era o adevărată lege, prezentând toată stabilitatea. În acel lung interval de timp, ori și câți Miniștri de Războiu s'ar fi perindat la acest departament, erau siliți să respecte bugetul pe care-l găsisse în ființă.

De asemenea nu trebuie uitat, că atât în armata germană cât și în cea austro-ungară, există în timp de pace un Comandament de căpetenie, cu răspunderi bine definite, nu o stare de neprecizie, ca la noi. Și acest Comandament înțelegea, să dispună după chibzuiala sa de fondurile pe cari Ministerul de Războiu,

însărcinat numai cu administrația armatei, i le punea la dispoziție.

Cum la noi constituția obligă, ca bugetele să fie votate anual și cum un comandament în oștire — care să reprezinte organul de continuitate — nu există; nu mai putem lăsa chestiunea cadrelor armatei la bunul plac sau la incompetența fiecărui Ministru de Războiu.

Rezultă dar, că întocmirea unei asemenea legi se impune pentru armata noastră, ca o necesitate imperioasă și de primul ordin.

* * *

O altă observațiune ce se desprinde din examinarea legilor pe cari le-am citat este, că unele din ele sunt atât de vechi, — peste 20 de ani — iar stările de lucruri după războiu s'au schimbat așa de mult, încât aceste legi sunt căzute aproape în desuetudine și nimeni nu le mai respectă, începând chiar cu Ministrul de Războiu.

În realitate nici o instituție nu se conduce astăzi, mai mult după bunul plac și capriciul Miniștrilor de Războiu, ca armata și cu toate acestea nimeni nu ar putea învinovăți la un moment dat pe unul din Miniștrii noștri de Războiu de vre-o călcare a legilor, căci de fapt *armata nu mai are legi.*

Pentru a ne convinge de acest lucru este suficient, să ne oprim privirile asupra legii „Administrației Armatei“ din 1900.

Oare în acești 27 de ani nimic să nu se fi schimbat? Oare din marele războiu să nu se fi tras nici un învățământ, pentru ca să lăsăm aceeași stare de lucruri, deși au trecut aproape 10 ani de la încheierea păcii?

Pentru a ne face o idee despre confuziile ce există astăzi în oștire, este destul să citez cazul, că deși legea Administrației Armatei pune marele principiu al *inseparabilității Conducerii de Administrație*; totuși prin

Decretul-Lege din 1919 asupra organizării Ministerului de Războiu, acest principiu este călcat în picioare. În adevăr prin acest Decret-Lege se înființează o „*Intendență a stabilimentelor centrale*“, având sub administrația sa servicii și stabilimente ca acel al remontei, arsenal, pirotehnie, școli, etc., care după cum se știe din punct de vedere al conducerii depind de Direcția Remontei, a Armamentului, a Inspectoratului învățământului militar, etc. din Ministerul de Războiu.

Ce este curios, acest serviciu al „*Intendenței Stabilimentelor Centrale*“, astfel cum a fost conceput acum un sfert de veac, trebuia să-și limiteze activitatea numai la stabilimentele militare din București: Arsenal, Pirotehnie, Manutanță, etc. și numai cu privire la verificarea gestiunilor și operațiunilor de control. Iar direcțiunea și supravegherea administrativă a acestor stabilimente, se exercită prin Direcțiile și Serviciile respective din Ministerul de Războiu.

Incetul cu încetul aceste principii sănătoase au fost călcate în picioare, ajungându-se la starea de lucruri de astăzi, când intendența Stabilimentelor Centrale, administrează peste 80 unități.

Ne putem da seama ce centralizare extraordinară, câtă confuzie și câte conflicte aduc această separație între conducere și administrație.

În același mod este lesne de înțeles cum legea „*Căsătoriei Militarilor*“ din anul 1892, având deci o existență de 36 ani, nu mai corespunde condițiunilor sociale de astăzi, și că astfel aprobările de căsătorii ale ofițerilor se dau în realitate după bunul plac al Ministrului de Războiu.

De asemenea „*Legea Poziției Ofițerilor*“ precum și „*Legea ofițerilor de Rezervă*“ fiind din anul 1913, adică anterioare marelui războiu, sunt departe de a corespunde situației actuale, când noi am primit atâția ofițeri activi și de rezervă din fostele armate austro-ungare și ruse.

Chiar și legile mai noi ca aceea a „Organizării Ministerului de Războiu“ din 1919 este căzută deja în desuetudine, căci s'au înființat de atunci pe cale bugetară Direcțiuni în Minister ca aceea „Remontei“ și a „Domeniilor Militare“, ce nu sunt prescrise în lege.

Nu mai vorbim de aeronautică, care prin legea din 1919 formă o neînsemnată Direcțiune din Minister, pe când astăzi ea constituie o adevărată armată, cu un inspectorat general, etc., fără ca nici un text de lege să fi prevăzut organizarea sa.

Ar fi interesant de știut spre ex. dacă ofițerii aviatori formează un corp închis, sau pot la un moment dat să se înapoieze în arma lor de origină?

De asemenea este de observat, că pe când la alte Ministerere Cabinetul Ministrului se compune din 1—2 șefi de cabinet, la Ministerul de Războiu el numără peste 20 ofițeri, formând un adevărat Stat Major. Au fost timpuri nu prea depărtate când acești ofițeri de la cabinet dădeau ordine și aprobări în numele Ministrului, rezolvau tot soiul de chestiuni, cari de fapt ar fi trebuit să intre în atribuțiunile diferitelor Direcții și Servicii din Minister.

Mai este de observat, că legea din 1919 nu precizează destul de bine, sfera de activitate a fiecărui Serviciu și Direcțiuni din Minister. Așa spre ex.: Chestiunea călărașilor cu schimbul poate fi rezolvită de către Marele Stat Major (Secția Recrutărei), Direcția Recrutărei din Minister, Direcția Cavaleriei și Direcția Remontei. O mai mare suprapunere de atribuțiuni este oare posibilă?

Dar chiar legile mai moderne, ca cele din 1924, s'au dovedit în scurtă vreme, că nu corespund așteptărilor. Astfel spre ex. Legea de înaintare deși are o existență numai de 3 ani, prezintă atâtea dificultăți în aplicare, încât este deja chestiunea, ca un nou proiect de lege să fie supus în curând Parlamentului.

De asemenea legea asupra organizării Consiliului superior al apărării țării, tot din anul 1924, nu a dat nici un rezultat și nici nu se aplică. De altfel eră și natural, ca lucrurile să se petreacă astfel, deoarece trebuia mai întâi să se voteze o lege asupra „Organizării generale a națiunii pentru timp de război“. Lege pe care nici nu o avem, deși toată lumea este pe deplin convinsă, că în viitor războaiele nu se vor mai purta numai de armată, ci de întreaga națiune. Și numai în urmă ca o completare, se putea veni cu acest proiect asupra Organizării Consiliului Superior al Apărării Țării.

În fine o ultimă observațiune asupra legilor militare — atât acelea dinaintea războiului, cât și puținele legi, cari s’au întocmit după încheierea păcii — este, că nu am căutat să facem niște legi isvorâte din necesitățile noastre proprii, cari să corespundă situației în care ne găsim și firei poporului român; ci am recurs la mijlocul mult mai lesnicios, de a imita pe alții și în special pe Francezi.

Această stare de lucruri provine din cauză, că nu s’a dat nici odată importanța care o merită studiului trecutului nostru militar. Cu alte cuvinte nu s’au cercetat îndeajuns evenimentele istorico-militare precum și efectele lor, pentru ca din apropierea acestor două elemente să se poată deduce cu siguranță *adevărul*, adică ce trebuie să facem sau să nu facem. A neglija faptele trecutului, înseamnă a ne lipsi de bună voie de mijloacele ce ne stau la îndemână, căci după cum prea bine s’a spus: „Pentru tot omul de războiu, trecutul militar al națiunii este știința însăși“.

Ca o dovadă a celor afirmate mai sus este, că de la început chiar, adică atunci când s’a dat prima organizare modernă armatei noastre în anii 1864—1868, noi am copiat în tocmai legile din Franța introducând centralismul cel mare, care domnia acolo pe acele vremuri; având ca urmare firească dezvoltarea biurocrației în

niște proporții înspăimântătoare, de cari nici astăzi nu ne-am putut dezbara.

Dar chiar și cu legile mai moderne s'a urmat acelaș procedeu. Așa spre ex. Legea de organizare a armatei din anul 1924 la capitolul relativ la „Elementele Armatei“ nu prevede decât: Sub arme, rezervă și miliții cum aveau Francezii, desființând astfel elementul „Complectării“, care la noi există de mai bine de un sfert de veac. Dar n'a trecut mult timp și în legea din 1927, Francezii înființară între elementul sub arme și cel de rezervă unul nou, adevăratul „Disponibilității“ care corespunde întocmai elementului „Complectării“ pe care noi l-am avut și fără nici un motiv justificat l-am desființat.

De asemenea prin proiectul de lege asupra Recrutării, depus în Parlament în primăvara anului 1927 — dar căruia bine înțeles nu i-a venit rândul spre a fi votat — se suprimă dispensele de serviciul militar pentru susținătorii familiilor celor nevoiași, sub motivul că și „Francezii au procedat la fel“.

Se uită însă, că Franța din cauza descreșterii populației are lipsă de oameni pentru nevoile armatei, dar fiind o țară bogată poate să ajute familiile lipsite de mijloace ale celor chemați sub drapel; pe când noi lipsă de oameni nu aveam, în schimb mijloacele noastre financiare sunt restrânse. Trebuie de ținut seama că după războiu ne-au rămas atâția invalizi, văduve și orfani, încât statul singur nu-i mai poate ajuta, fiind astfel nevoit să facă un larg apel la tot felul de instituții particulare de binefacere.

Atunci pentru ce, numai în tendința de a imita în toate pe Francezi, să aruncăm în sarcina statului o nouă categorie de nenorociți?

Rezultă dar, că legile militare nu trebuie să fie o copie fidelă a celor străine, ci ele să izvorească din necesitățile reale ale poporului nostru.

Învățământul militar. Este în deobște cunoscut, că o armată valorează atât cât și cadrele sale, adică nu poate să existe oștire bună cu cadre mediocre.

Pregătirea acestor cadre — în special a eelor ofițerești — se face în anumite școli: Unele inferioare cum sunt liceele militare, altele de cultură militară generală, cum sunt școlile pregătitoare de ofițeri și în fine altele de cunoștinți tehnice speciale fiecărei arme, cum sunt școlile speciale de infanterie, cavalerie, artilerie, școlile de trageri, etc.

Deasupra tuturor acestora se găsește Școala Superioară de Războiu, menită să răspândească în toată armata înaltele cunoștinți militare și în acelaș timp să pregătească pe anume ofițeri pentru Marile Comandamente ale oștirii, serviciul de Stat Major, etc.

Este de observat, că pe când liceele militare depind de Inspectoratul învățământului militar din Ministerul de Războiu, școlile pregătitoare de ofițeri și școlile speciale, tehnice, etc. se găsesc sub ordinele Inspectorilor de arme, iar Școala de Războiu depinde de Șeful Marelui Stat Major.

Adică câte trepte ale învățământului militar, atâtea organe de conducere diferite și fără nici o legătură între ele.

Această stare de lucruri provine în mare parte din cauză, că la noi *nu a existat niciodată o lege de organizare a învățământului militar.* Fiecare Ministru de Războiu a făcut în realitate, ce a voit și cum a crezut.

Lipsa unei asemenea legi a dat posibilitatea ca la un moment dat, să se reducă durata învățământului în liceele militare cu un an, pentru ca fiii unui înalt personagiu militar, cari se găseau tocmai în acel timp în liceele militare, să treacă mai de vreme în Școala pregătitoare de ofițeri. Măsură, ce bine înțeles a fost revocată, îndată ce acel interesat și-a atins scopul.

De asemenea tot din lipsa unei legi asupra învăță-

mântului militar, a fost posibil ca fără a se întrezări urmările, să se adopte în liceele militare programele analitice de la liceele statului.

Acest fapt a avut drept consecință mai cu seamă după războiu, că majoritatea elevilor din liceele militare (uneori până la 90%) la terminarea studiilor în aceste licee, în loc să treacă în școlile pregătitoare pentru a deveni ofițeri, luau calea Universităților.

Și astfel Ministerul de Războiu, care făcuse sacrificii enorme cu întreținerea și instruirea acestor tineri timp de 7—8 ani, tocmai când să profite de ei, se vedea cu totul lipsit de asemenea elemente, iar armata expusă să rămână fără ofițeri. Din această cauză, s'a recurs la paliativul, de a se înființa acea școală de sub-ofițeri de la Iași, în care se primesc Caporali și Sergenți din armată numai cu 4 clase secundare. Prin o asemenea măsură se scade nivelul cultural al corpului ofițeresc, tocmai într'un moment, când din cauza perfecțiunilor tehnice și a invențiunilor de tot soiul, războiul devine din ce în ce mai științific.

Este adevărat, că în ultimii ani Ministerul de Războiu a luat măsura, ca părinții elevilor ce termină liceele militare și nu îmbrățișează cariera de ofițer, să rambur-seze statul cu cheltuelile făcute pentru întreținerea lor în acele licee.

Dar mă întreb: În cazul când unii părinți ar refuză să plătească și Ministerul de Războiu s'ar vedea nevoit să se adreseze justiției, se vor găsi oare magistrați cari să condamne pe acei părinți recalcitranți, numai după o simplă decizie Ministerială, fără un text precis de lege?

Iată un cuvânt mai mult, pentru care învățământul militar ar trebui să fie legiferat și nu lăsat la voia întâmplării.

În afară de aceasta, cele trei trepte ale învățământului militar: Inferior (Licele militare), secundar (Șco-

hile pregătitoare de ofițeri). Technic și Superior (Școlile de Tragere și Speciale precum și Școala de Războiu), formează — după o expresie foarte fericită a regretatului savant, defunctul profesor universitar Atanasiu — un circuit închis în care se deosebesc 2 curenți:

a) Unul ascendent format de elevi a căror instrucție înaintază gradat de la cursul inferior până la cel tehnic și superior.

b) Altul descendent format de profesori și organele de conducere.

Tot după aprecierea profesorului Atanasiu, învățământul se poate compara cu un arbore, în care de asemenea există un circuit închis între rădăcină, trunchiu și coroană.

Se disting și la arbori doi curenți: Unul ascendent care duce cu el substanțele minerale luate din pământ de către rădăcină și altul descendent, care duce cu el substanțe organice sintetizate de către frunze prin clorofila lor.

Intre rădăcină, trunchiu și coroană există cea mai strânsă solidaritate, una nu poate trăi fără celelalte două.

Tot astfel trebuie privit și învățământul militar. Cele trei trepte ale sale: Inferior, secundar, tehnic și superior, sunt așa de strâns legate între dânsese, că orice încercare de separație, are consecinți dezastruoase pentru toate trei.

Ne putem da seama câtă inconsecvență și lipsă de continuitate există la noi în oștire, de oarece după cum am arătat deja, învățământul inferior este condus de Inspectoratul Invățământului din Ministerul de Războiu, cel secundar și tehnic de Inspectorii de Arme, iar cel superior de Marele Stat Major.

Pentru a se realiza *unitatea* învățământului militar în cele trei trepte arătate mai sus, va trebui să existe o *direcțiune unică*, care să dea norme generale și comune de conducere și eșalonare a învățământului în cele trei

trepte ale sale. Și acest organ nu poate fi decât Marele Stat Major.

Intr'adevăr, conform legilor în vigoare, în atribuțiunile acestui înalt organ de conducere intră și instrucția în armată. Dar armata se compune din soldați și ofițeri. Este deci logic ca pregătirea științifică a ofițerilor în toate treptele și epocile carierei lor militare să fie dată de acest organ unic, adică de Marele Stat Major.

Terminând cu această parte a studiului de față, în rezumat se poate spune, că pe când toate armatele din Europa au legi moderne, cari corespund nevoilor reale ale țării lor; noi am rămas pentru marea majoritate a cazurilor, cu aceleași legi învechite dinaintea războiului, cari au devenit de fapt inaplicabile, iar unele legi fundamentale, ca acea a cadrelor și a învățământului militar, ne lipsesc cu totul.

Astfel că, pe când toate armatele se găsesc într'un vădit progres, noi nu putem avea cel puțin mângâierea de a fi rămas pe loc, deoarece celelalte țări progresând, armata noastră de fapt dă îndărăt.

Urmările lipsei unor legi moderne în armată

Faptul că armata este lipsită de legile necesare, cari să corespundă timpurilor de astăzi, a dat posibilitate ca voința și bunul plac al Miniștrilor de Războiu, să se substituie unor texte precise ale legilor. Și trebuie de reținut, că în orice instituție în care se calcă legile, anarhia este la doi pași. La noi în oștire dacă nu este încă anarhie, apoi desigur că cea mai mare confuzie domnește pretutindeni și peste tot.

Nici un Comandament și nici un Serviciu nu mai știu, după care texte de legi să se călăuzească, căci ele sunt de fapt înlocuite prin tot felul de Decizii, Ordine și Instrucțiuni Ministeriale, cari nu mai au sfârșit, anihilând orice personalitate și orice act de inițiativă din partea subalternilor.

Dar mai cu seamă atunci, când un nou Ministru vine în capul departamentului războiului, toată lumea rămâne nedumerită, dacă va respecta măsurile luate de predecesorul său, măsuri, care în marea majoritate a cazurilor, nu se bazau pe anumite texte de legi, ci numai pe bunul plac.

Buletinul oficial al Ministerului de Războiu „*Monitorul oastei*” oglindește mobilitatea și complicațiunea așezământului nostru militar. Este o probă zdrobitoare de realitatea acestui adevăr, căci nu mai au sfârșit Deciziile, Circulările, Ordinele Ministeriale, etc. unele abrogate în întregimea lor, altele modificate în parte; unele dacă nu sunt încă abrogate, dar căzute prin forța lucru-

rilor în nesocotință și desuetudine. Altele în fine în plin exercițiu, contrariind sau explicând pe cele vechi. Toate acestea se succed, se grămădesc fără rost și fără folos.

Intr'o asemenea situație, cei chemați de a asigura aplicarea lor, se găsesc continuu nevoiți, să invoace autoritatea Ministerială și să-i ceară o nouă Decizie. Această Decizie reclamă un nou comentariu la grămada de comentarii. În chipul acesta, comentarii la comentarii și peste comentarii, ele nu fac decât să îngreueze și să complice mecanismul organismului militar, creind confuziune în fapte neliniște în spirite și dezordine în disciplina lucrurilor.

Urmările acestor stări de lucruri se manifestă mai întâi printr'un centralism de neînchipuit, având drept consecințe pe de-o parte, dezvoltarea biurocrației în niște proporții îngrijitoare iar pe de alta, anihilarea oricărui act de inițiativă din partea tuturor Comandamentelor subalterne. Și doar se știe, *că inițiativa este calitatea cea mai mare ce se cere unui șef în războiu*, care nu se poate dezvolta decât prin acte zilnice de conducere și administrație, când diferiții șefi erarhici se găsesc în situațiunea, de a lua hotărâri pe propria lor răspundere.

La noi din aceste cauze, ofițerii chiar mai mari în grad au ajuns de o timiditate extraordinară, fiindu-le teamă de a lua cele mai mici hotărâri, preferind mijlocul mult mai lesnicios și ferit de răspundere, adică de a trimite chestiunea Ministerului de Războiu „spre a hotărî”, fără a-și da măcar opinia.

Se continuă astfel cu sistemul dinainte de războiu, care a avut drept urmări, că după prima parte a campaniei noastre, Marele Cartier s'a văzut silit să ia comanda la atâția Generali și Coloneli, cari se arătaseră cu totul lipsiți de inițiativă pe câmpul de luptă. Încă o dovadă, că lecțiile trecutului atât de scump plătite cu jertfa a sute de mii de eroi, se pare că nu ne servesc la nimic.

Tot din lipsa unor legi organice bine definite, Serviciile și Direcțiile din Ministerul de Războiu au căpătat o dezvoltare extraordinară, cu scopul nemărturisit, ca șefii, cari se găseau în capul acestor Direcții și Servicii, să devie mai importanți.

Dar nu s'au mulțumit numai cu atât, ci încetul cu încetul ei au căutat să infleunțeze pe Miniștrii, cari s'au succedat la acest departament; pentru ca pe cale de Ordine, Circulări și Decizii Ministeriale, să micșoreze autoritatea și prestigiul organelor înalte de Comandament precum și a Marelui Stat Major.

Pentru a ne da seama de relele urmări ale acestor stări de lucruri, este destul să observăm fenomenul general, care s'a produs după războiu, nu numai la noi ci și în toate statele din Europa și anume: *Disciplina socială în masa poporului a scăzut simțitor.*

Acest fapt a avut drept urmări, că disciplina în armată se menține mai greu ca în trecut și prin urmare, trebuie puse pe viitor mai multe mijloace la dispoziția Comandamentelor pentru menținerea ei.

Cum pe de altă parte experiența a dovedit, că măsurile represive nu sunt singurele metode pentru întărirea disciplinei — mai cu seamă față de corpul ofițeresc — rezultă, că este nevoie să se lucreze și în altă direcție, adică aceea de a se spori autoritatea și prestigiul tuturor organelor de Comandament. Măsura aceasta nu se poate înfăptui decât de sus în jos, începând cu Miniștrii de Războiu, cari trebuie să dea singuri bunul exemplu.

Spărirea autorității și a prestigiului, devine astăzi și mai necesară pentru Marele Stat Major. Intr'adevăr, la toate armatele care au luat parte la războiul mondial, Marele Stat Major, a devenit organul suprem de conducere al oștirilor. Dacă pe lângă aceasta se ține seamă, că în viitor războaiele nu se vor mai purtă numai de armata propriu zisă, ci de întreaga națiune, atunci evident devine o necesitate imperioasă, ca întreg

poporul să aibă încredere în organul suprem de conducere a războiului, adică în Marele Stat Major.

La rândul său, Marele Stat Major trebuie pus în situația, de *a se obișnui să conducă* încă din timp de pace și să nu mai fie redus la un simplu rol de biuro de înregistrate, după cum s'au petrecut lucrurile sub unii Miniștri de Războiu.

Se vede dar, cât de mult au greșit toți acei Miniștri cari s'au lăsat conduși de diferite influențe interesate, ce tindeau la o dezvoltare prea mare a Direcțiilor și Serviciilor din Minister în dauna Marelui Stat Major. În timp de războiu, aceste Direcții și Servicii rămân aproape cu aceleași atribuțiuni ca în timp de pace, la unele din ele cum ar fi Serviciul personalului, al controlului, justiției militare, etc. importanța lor chiar scade.

Atunci cum să se pue pe picior de egalitate, dacă nu chiar de inferioritate Marele Stat Major față de toate celelalte Servicii și Direcții din Minister?

Când Marele Stat Major capătă după cum am văzut în caz de războiu o așa mare importanță, încât de aptitudinea sa de a conduce, depinde însăși existența țării; nu este oare logic, ca încă din timp de pace el să fie pus în situația de a exercita asemenea atribuțiuni asupra tuturor organelor armatei și prin urmare să aibă de pe acum un ascendent față de celelalte Servicii și Direcții din Minister?

*
* * *

O altă urmare a lipsei unor legi corespunzătoare timpurilor de astăzi este, că diferiții Miniștri de Războiu pe cari i-am avut de la încheierea păcii, neavând nimic legal, după ce să se conducă și nici o stavilă care să-i îngrădească, în foarte multe împrejurări au cedat la tot soiul de solicitări interesate, fie că ele veneau chiar de la organele armatei, fie mai ales din afară.

Și aceasta fără să-și dea seama de răul ce-l produc prin asemenea concesiuni păgubitoare bunului mers al oștirii.

Așa spre ex.: Serviciile armatei și trupele neluptătoare au ajuns la noi într'o proporție, care întrecere ori-ce margini.

În timp de războiu, când oștirea poate să se găsească în cele mai grele situațiuni în ceea ce privește hrana, îmbrăcămintea, etc. și când serviciul de reîmprospătare a munițiilor precum și cel sanitar trebuie să funcționeze cu cea mai mare activitate; atât la noi cât și la celelalte armate, efectivul serviciilor nu a trecut niciodată peste 5% din numărul total al trupelor mobilizate.

În timp de pace, la toate armatele proporția mijlocie a serviciilor este de 3—4% din efectivele bugetare, pe când *la noi au ajuns la 17%*, absorbind astfel 25.000 oameni din efectivul bugetar de 160.000.

Socotind durata serviciului militar sub arme 2 ani, urmează, că din contingentul anual 12.000 soldați sunt întrebuințați la serviciile armatei. Atunci cele 29 de contingente pe cari le mobilizează armata noastră conform legii de organizare, ne vor da un număr de 348.000 de oameni cari în timp de pace au fost întrebuințați la serviciile armatei.

Ținând seama cum se obișnuiește în toate armatele, că din populația țării noastre de 18.000.000 locuitori s'ar mobiliza 10%, rezultă că vom avea un efectiv de 1.800.000 de soldați pentru războiu. Din aceștia sunt necesari pentru serviciile armatei 5% adică 90.000 oameni.

Prin urmare, din cei 348.000 oameni cari au fost întrebuințați în timp de pace la serviciile armatei, numai 90.000 vor continua să aibă aceeași ocupațiune și la războiu. Restul de 258.000 rămași disponibili, vor fi dați pe la regimentele de infanterie, artilerie, etc. deși nu au nici o pregătire militară pentru a deveni luptători.

La această cifră trebuie de adăugat ordonanțele celor

13.000 de ofițeri, ce avem în timp de pace, cari reprezintă un număr de cca. 16.000 de soldați, dat fiind că ofițerii superiori și Generalii au câte 2—3 ordonanțe. Aceștia de asemenea nu au nici o instrucție pentru a deveni luptători.

Socotind durata serviciului militar sub arme 2 ani rezultă, că din contingentul anual *8.000 soldați sunt întrebuințați ca ordonanțe*. Atunci cele 29 de contingente pe cari le mobilizează armata noastră, ne vor da un număr de 232.000 de oameni, cari în timp de pace au servit ca ordonanțe. Din aceștia se întrebuințează tot ca ordonanțe în caz de războiu numai cca. 50.000. Restul de *182.000 foste ordonanțe*, constituind o adevărată armată fără instrucție, urmează să fie întrebuințați în timpul războiului ca luptători, mai cu seamă la infanterie, unde se produc cele mai mari goluri.

Dacă trecem acum la trupele neluptătoare găsim, că la noi există 2 regimente de căi ferate — cât are și armata franceză — cu efectiv de pace de 12.000 oameni. Socotind pe 2 ani serviciul sub drapel, rezultă că din contingentul anual, *6000 soldați sunt întrebuințați la căile ferate*. Atunci cele 29 de contingente pe cari le mobilizează armata noastră vor da un număr de 174.000 oameni, cari în timp de pace au făcut serviciu la regimentele de Căi Ferate. Din aceștia se vor întrebuința în caz de războiu tot la Căile Ferate numai cca. 20.000 oameni, restul de 154.000 urmând să aibă o altă întrebuințare decât în timp de pace.

S'ar putea obiecta că acești soldați în timpul cât se găsesc sub drapel fac și instrucție de infanterie, de fapt însă instrucția lor se reduce la primele 3—4 luni, când recruții sunt încorporați, fără însă să învețe mânăuirea granatelor, a mitralierelor, puștilor mitraliere, semnalizări și transmisiuni, etc. Iar restul serviciului militar activ, acești oameni sunt întrebuințați ca frânari, fochiști și chiar hamali prin gări.

D-l Profesor Iorga a spus odată în parlament cu foarte multă dreptate că „o armată trăește cu mândria ei“. Cum se îmbină oare această mândrie cu serviciul de hamal?

De această stare de lucruri sunt vinovați acei Miniștri de Războiu, care fie că nu și-au dat seama de răul ce-l produceau armatei, fie spre a se face agreabili șefului guvernului și colegului lor de la Ministerul de Comunicații, au cedat cererilor repetate și insistente ale Direcțiunii Generale a Căilor Ferate. Această direcțiune avea tot interesul, ca Regimentele de Căi ferate să fie cu efective cât mai mari, spre a dispune astfel de cât mai mulți soldați pentru nevoile curente cu 80 Lei pe zi, în loc de 150—200 Lei cât ar fi costat un lucrător obișnuit.

Numai astfel se explică faptul paradoxal, că aceste regimente, cari trebuie să aibă în timp de războiu un efectiv de cca. 8.000 oameni, țin sub drapel în timp de pace 7000 soldați privând astfel trupele luptătoare, cum sunt regimentele de infanterie, cavalerie, artilerie, etc. de oamenii ce le sunt atât de necesari, mai cu seamă pentru cele de pe frontiere.

Dacă am avea o lege a Cadrelor, asemenea lucruri anormale nu s'ar fi putut produce.

*
* * *

Pentru a termină cu această parte a studiului nostru, vom arăta cum stau lucrurile cu trupele de *Jandarmi Rurali și Pedestri*.

Este de observat mai întâiu, că înainte de războiu Monarhia Austro-Ungară cu 38 milioane locuitori, având 9 naționalități cari se dușmăneau între ele, nu întrebuință decât 25.000 oameni în serviciul Jandarmeriei. Și este știut de toată lumea, că nici o țară din Europa, nu

avea un asemenea serviciu mai bine organizat ca Austro-Ungaria.

De asemenea Franța tot cu o populație de 38 milioane de locuitori, nu întrebuițează astăzi pentru acest serviciu decât 14.000 de oameni.

Pe când statul unitar român cu o populație de 18 milioane locuitori, utilizează 36.000 de oameni în serviciul Jandarmeriei, din cari numai 6.000 reangajați iar restul de 30.000 sunt soldați în termen.

Cum serviciul este pe trei ani, urmează că 10.000 oameni din contingentul anual sunt absorbiți de serviciul jandarmeriei. Atunci cele 29 de contingente, pe cari le mobilizează armata noastră ne vor da 290.000 de oameni, cari au făcut serviciul în jandarmerie în timp de pace. Din aceștia pentru nevoile de poliție pe la cartiere, etc. la războiu se mobilizează 13 contingente adică 130.000 de oameni, iar restul de 160.000 urmează să capete altă întrebuițare, în general să umple golurile la infanterie, cari suferă cele mai mari pierderi în timpul luptelor.

Dacă și la noi serviciul Jandarmeriei s'ar îndeplini ca în toate celelalte state civilizate numai cu reangajați, ar fi suficienți 10.000—12.000 de oameni, ne mai luându-se astfel în timp de pace nici un soldat din contingentele de sub arme; iar la războiu nu ne va mai rămâne o întreagă armată de soldați neinstruiți pentru luptă, cari au făcut serviciul în jandarmerie.

Această stare de lucruri provine din cauză, că unii Miniștri de Interne, de ordinar persoane cu mare vază în Guvern, au cerut să li se sporească mereu numărul jandarmilor în termen, cu credința înșelătoare, că asemenea soldați ar fi mai puțin costisitori, decât dacă s'ar întrebuița în acest serviciu numai subofițeri reangajați.

Acei Miniștri de Interne nu și-au făcut însă un calcul exact căci ar fi văzut desigur, că 10.000—12.000 Jandarmi reangajați, ori și cât de bine ar fi ei plătiți, vor

costa mai puțin pe stat decât cei 36.000 de oameni, cari se întrebuințează astăzi în acest serviciu.

Recapitulând acum cifrele pe cari le-am arătat mai sus, relativ la soldații întrebuințați pentru Servicii și trupe neluptătoare, găsim:

a) *Pentru starea de pace*: 25.000 oameni sunt la servicii, 16.000 ordonanțe, 12.000 la căile ferate, și 30.000 la Jandarmerie, în total deci 83.000 oameni sunt întrebuințați pe la servicii și trupe neluptătoare.

Ținând seama că numărul oamenilor ce servesc la regimente (infanterie, cavalerie, artilerie, etc.) nici nu ajunge la 80.000 rezultă, că numai jumătate din soldații chemați sub drapel, sunt instruiți ca luptători contra dușmanilor din afară, iar cealaltă jumătate o formează oamenii ce se întrebuințează pe la servicii și trupe neluptătoare.

b) *Pentru starea de războiu*: Din efectivul de cca. 1.800.000 de oameni cât vom mobiliza, 258.000 sunt rămași disponibili de la Serviciile armatei, 182.000 rămași disponibili din cei care au fost ordonanțe, 154.000 rămași disponibili de la regimentele de Căi Ferate și 160.000 rămași disponibili de la Jandarmerie. În total vom avea deci cca. 754.000 oameni fără o instrucție militară completă, adică aproape jumătate din efectivul nostru de mobilizare este neinstruit pentru luptă.

Cu acești 754.000 soldați neinstruiți și fără disciplină, noi voim să formăm la războiu Divizii de rezervă și alte asemenea unități, pe cari să le aruncăm în luptă din primele zile, adică să se repete exact cele ce s'au petrecut în 1916 la Turtucaia și pe tot frontul dunărean.

Ce dovadă mai evidentă că la noi lecțiile trecutului nu folosesc la nimic?

Din cele mai sus expuse rezultă, că numai jumătate din efectivele de pace sau războiu sunt trupe luptătoare, iar cealaltă jumătate o constituie oameni fără o pregătire militară serioasă.

Ce ar spune oare economiștii noștri despre un industriaș, dacă numai jumătate din materia primă pe care o întrebuințează într'o fabrică ar fi transformată în lucru util, iar restul s'ar pierde în deșeuri?

Desigur că acel economist ar fi în tot dreptul să afirme, că un asemenea industriaș nu știe cum să organizeze, conducă și administreze afacerea în capul căreia se găsește. Acelaș lucru se poate spune și despre armata ncastră, unde după cum am văzut, atât pentru efectivele de pace cât și pentru cele de războiu, numai jumătate din numărul total al soldaților sunt întrebuințați ca lucru util, — trupe luptătoare — iar cealaltă jumătate se pierde fără de folos.

Iată unde ne duce lipsa unor legi organice bine definite, ce ar fi putut desigur pune un frâu tendințelor acelor Miniștri de Războiu, cari și-au închipuit că efectivele armatei se pot risipi în dreapta și în stânga, prin acte de complezență față de ceilalți colegi din Minister, sau ca să satisfacă pe acei subalterni, cari socoteau că serviciile sunt totul în armată, iar trupele luptătoare ceva accesoriu.

In fine un ultim cuvânt asupra *Grănicerilor*.

În alte țări, asemenea serviciu se îndeplinește numai cu sub-ofițeri reangajați, pe când la noi s'a găsit cu cale, că ar fi mai economic să se întrebuințeze soldați în termen.

Ca și pentru jandarmi cred că socotelile sunt greșite, căci dacă s'ar întrebuința numai reangajați ar fi suficienți maximum 10.000 oameni, pe când astăzi sunt peste 20.000 soldați în termen, cari fac serviciul de grăniceri.

Un număr atât de mare de oameni nu este prin nimic justificat și în realitate se face o mare risipă. Ori și cine poate vedea, cum la Ministerul de Finanțe, Casieria Centrală, Administrația Financiară a Capitalei, etc. soldații

grăniceri sunt puși să facă pe ușierii. Oare aceasta este menirea lor?

În ceea ce privește întrebuințarea grănicerilor la războiu, se va putea formă împreună cu contingentele de rezervă anumite unități, deoarece ei primesc o instrucție completă de infanterie în timp de pace.

Trebue de observat însă, că la recrutare atât pentru Grăniceri cât și pentru Jandarmi, se repartizează tot ce este mai bun, floarea satelor, aproape toți cu știință de carte. Prin o asemenea măsură, regimentele de infanterie, cavalerie, artilerie, pioneri, etc. sunt lipsite de elemente destoinice, ce ar putea deveni gradați și de cari unitățile noastre duc mari lipsuri.

Iar în caz de războiu, când regimentele de Grăniceri sunt vârate în luptă, ele nu pierd de fapt numai soldați de rând, ci elemente valoroase, cari dacă s'ar găsi în alte unități, ar fi cu siguranță caporali sau sergenți.

Cazul s'a petrecut cu unul din regimentele de Grăniceri la Turtucaia și desigur, cu sistemul actual se va repeta și într'un viitor războiu.

*
* * *

În rezumat se poate spune, că o revizuire asupra modului cum sunt întrebuințate efectivele armatei atât în timp de pace cât și la războiu se impune. Urmând ca pe viitor să nu se repartizeze pentru Servicii și trupe neluptătoare, decât strictul necesar spre a-și putea îndeplini nevoile din timp de pace și ca să instruiască numărul de oameni trebuincios fiecărei din aceste unități la războiu.

Restul din ei să fie repartizați numai la trupele luptătoare, căci după cum spune Napoleon: „La războiu nici o țară nu are prea mulți soldați instruiți“.

În ce privește Ministerul de Interne pentru serviciul de poliție, acel al Comunicațiilor pentru căile Ferate și

cel de Finanțe pentru paza granițelor, să se întrebui-
teze numai oameni plătiți, căci va fi mai puțin costisitor
pentru stat; iar armata va trage numai avantagii, folo-
sind ostașii țării pentru adevărata lor menire, adică ca
luptători contra dușmanilor din afară.

Aceasta nu va fi posibil decât atunci, când vom avea
o lege a cadrelor bine studiată, căci vrând ne vrând, Mi-
nistrii de Războiu vor fi siliți să o respecte.

Psihologia Miniștrilor de războiu

În timp de 10 ani, de la încheierea păcei și până acum, am avut ca Miniștri de Războiu 5 Generali, cari deși în oștire se bucurau de cea mai bună reputație, totuși nu au corespuns așteptărilor în noua lor însărcinare.

Nici unul din ei nu a venit în capul departamentului războiului cu anumite proiecte de legi și cu un program de lucru bine studiat, mulțumindu-se toți să rezolve chestiunile curente, fără a schimba starea actuală și fără nici o îndrumare pentru viitor; deși marele războiu evidențiasse, că atâtea lucruri în oștire se prefăcuseră, încât numai era posibil să se urmeze cu vechile sisteme de conducere și administrație.

Pentru a ne putea explica acest fapt, care s'a repetat cu cei mai mulți Generali Miniștri pe care i-am avut, chiar și înainte de războiu, este destul să observăm cele ce s'au întâmplat când spre ex.: am avut ca Ministru al comunicațiilor un medic, sau ca Ministru al Sănătății Publice un preot.

Eră foarte natural ca medicul ajuns Ministru al Comunicațiilor, să dea toată atenția acelor chestiuni, cari se apropiau mai mult de specialitatea sa. Și astfel nici odată găurile, vagoanele, etc. nu au fost mai curate, nu s'au văzut mai multe etichete și anunțuri relativ la bolile molișoare, etc. decât atunci când acel medic eră Ministru al Comunicațiilor. Modul însă cum circulau trenurile, dacă se repara materialul rulant, etc. erau trecute în al doilea plan al preocupărilor sale.

De asemenea preotul ajuns Ministru al Sănătății Publice, punea toată grija și toată atenția dacă se oficiază servicii religioase prin spitale, dacă muribunzii erau asistați de un preot, etc. pe când chestiunile de medicină rămâneau pe seama subalternilor.

Cam acelaș lucru s'a întâmplat și cu Generalii pe cari i-am avut ca Miniștri de Războiu. În decursul carierii lor militare, ei se ocupaseră cum eră și natural, în special cu chestiuni de tactică și strategie, adică de conducere, nedând decât o mică atenție problemelor de organizare și administrație.

Acești Generali ajunși odată Miniștri de Războiu, găsindu-se dezorientați, au procedat la fel ca medicul de la Ministerul Comunicațiilor și ca preotul de la Ministerul Sănătății Publice; adică toată atenția lor s'a îndreptat asupra chestiunilor de Comandament, lăsând în al doilea plan și nedând importanța cuvenită problemelor de organizare și administrație, cari trebuiau să constituie preocuparea lor de căpetenie.

Acesta a și fost motivul pentru care Generalii Miniștri încetul cu încetul — de multe ori chiar în contra legilor existente — și-au asumat asupra lor toate chestiunile de conducere, astfel că de fapt ei astăzi sunt Comandanții armatei în timp de pace.

*
* * *

În afară de aceasta, cu sistemul extrem de centralizator, care domnește în armata noastră încă de la prima ei organizare modernă; numărul chestiunilor ce se supun zilnic Ministrului spre a fi rezolvite, este atât de mare și absoarbe atât de mult timp, încât odată intrat în exercițiul acestei funcțiuni, nu mai are răgazul necesar să mediteze și să întocmească un program de reforme, să studieze anumite legi, etc. spre a schimba starea de lucruri existentă.

Trebue să recunoască oricine, că mai toți Miniștrii

de Războiu, din ziua întâia a noiei lor activități, s'au găsit prinși într'un angrenaj de chestiuni mărunte, cari le a absorbit toată puterea de lucru, și de cari nu au știut să se dezbrace, spre a-și concentra în special atenția asupra problemelor de organizare și administrație.

Rezultatul la care s'a ajuns, este după cum spune Mareșalul Bugeaud: „Ca atunci când acela care trebuie să mâne caii, în loc să conducă trăsura frumos și bine cu iuțeaia cerută, abia o mișcă din loc, isbind-o prin gropi când este secetă, și nămolind-o în timp de ploaie. Iar dacă conducătorul se înhamă el singur, trăsura nu mai poate înainta decât încet, cu multă anevoință și caii prind nărv“.

Au fost chiar Miniștri de Războiu — în special dintre Generalii activi, — cari deși perfect conștienți de haosul legislativ ce domnea în armată, le-a convenit de minune această stare de lucruri, fiindcă numai astfel ei puteau face în realitate tot ce voiau având certitudinea, că nimeni și niciodată nu le va putea cere socoteală.

Pe când dacă ar există legi precise, atot puternicia miniștrilor și toate actele lor arbitrare, erau cel puțin îngrădite de teama chemării la răspundere, bazată pe călcarea unor anumite legi.

În fine mai este de observat, că foarte mulți din Generalii Miniștri, fie că nu aprofundaseră îndeajuns principiile de organică militară, fie că le lipsea darul vorbirii, au căutat să evite în mod sistematic de a veni cu proiecte de legi în fața Parlamentului, nesimțindu-se în stare să le susție și mai ales să înfrunte criticile și lupta ce aveau de dus cu partidele din opoziție.

Astfel a fost cazul unui General Ministru, care a trecut prin Cameră o lege atât de importantă, ca aceea a organizării armatei, într'o ședință de noapte împreună cu alte legi de duzină. Și atunci chiar i-a fost teamă să fie de față, legea fiind susținută de un Ministru de la alt departament.

Din aceste cauze ar fi preferabil, ca Miniștrii de Războiu să fie persoane civile, din oamenii cu vază ale partidelor noastre politice.

În memoriile sale de curând apărute, Sir Edward Grey, fostul Ministru al Afacerilor străine din Anglia, spune că într'un stat constituțional cu regim parlamentar, Miniștrii nu trebuie să fie oameni de specialitate, ci să aibă multă cultură generală și o mare experiență politică, spre a putea dirija pe tehniciani adică pe funcționarii fiecărui departament.

Un Ministru de Războiu — persoană civilă — ar prezenta avantajul, că neputându-se preocupa de chestiunile de Comandament cum au făcut toți Generalii Miniștri, în mod logic își va îndrepta atenția spre problemele de organizare și administrație.

Legile supuse corpurilor legiuitoare vor fi mai bine susținute de către un om politic, obișnuit cu luptele parlamentare, decât de un General fără experiență în această privință.

În fine este știut, că atunci când sunt de repartizat credite extraordinare și excedente bugetare, se dă o adevărată luptă între membrii guvernului, fie care căutând să obțină cât mai mult pentru departamentul ce-l conduce.

Și în această privință un Ministru de Războiu — persoană civilă — cu vază în guvern va obține mai mult decât un general, care adesea nu știe să se impună îndeajuns față de colegii săi de cabinet.

Ca o dovadă este faptul, că Anglia nu a avut în ultimii 30 de ani ca Miniștri de Războiu decât persoane civile, afară de Lordul Kitchener în timpul războiului, când evident nu mai era o stare normală.

De asemenea cei mai buni Miniștri de Războiu pe cari i-a avut Franța au fost tot persoane civile.

Deci șefii partidelor noastre politice, ar trebui să mediteze cu toată seriozitatea asupra acestei chestiuni și să-și aleagă colaboratorii dintre cei mai distinși oameni

politici. Aceștia familiarizându-se din timp cu chestiunile militare, vor putea fi întrebuințați mai târziu ca Miniștri de Războiu, atunci când partidul din care fac parte, va fi chemat la conducerea treburilor statului.

Nu-mi este teamă și resping obiecțiunea, că oamenii politici ar putea să introducă politica în armată. Am avut și până acum atâția Miniștri de Războiu persoane civile — nu ar fi decât să amintim pe marele dispărut Nicolae Filipescu — și nici unul din ei nu a căutat să se folosească de situația sa, spre a face din oștire unelta partidului de la guvern.

Răul ce s'ar aduce țării, ar fi prea mare și am convingerea, că nu se va găsi vreodată un om politic la noi — din orice partid ar face parte — care să săvârșească un așa mare păcat introducând politica în armată.

Concluzii

Din cele ce am arătat rezultă, că Guvernele și Parla-
mentele trebuie să se preocupe pe viitor mai mult de starea
armatei noastre.

Să nu se mulțumească cu fraze banale, ca acelea pe
cari în fiecare an la deschiderea Corpurilor Legiuitoare
le găsim în Mesajul Regal: „Guvernul vă va prezintă
legile menite să întărească scumpa noastră armată“, iar
în realitate să treacă sesiuni parlamentare întregi, fără
ca nici o lege militară să fie votată.

Este destul să amintesc, că în timp de 10 ani de la
încheierea păcii, nu au fost prezentate parlamentului de-
cât 3 legi organice, deși după cum am văzut armata are
nevoie, ca toate legile după care se cârmuește, să fie re-
făcute. —

În afară de aceasta, partidele politice precum au
o politică financiară, agricolă, economică, etc. trebuie să
aibă și o *politică militară*. Adică fiecare din ele să-și în-
tocmească un program de lucru bine definit, pe care să-l

poată pune în aplicare, atunci când vor fi chemate la conducerea treburilor statului.

Sunt atâtea probleme mari, ca aceea a descentralizării în conducere și în administrație, a reducerii duratei serviciului militar sub arme, a procurării materialelor necesare pentru războiu din țară sau din străinătate, etc. cari ar putea să formeze puncte esențiale în programul militar al oricărui partid politic.

În ceea ce privește parlamentul, datoria sa este nu numai de a lua drept bune cele ce i se prezintă de Ministrul de Războiu, închipuindu-și că a săvârșit un mare act de patriotism, dacă a votat fără discuțiune creditele sau legile militare.

Adevărata datorie a Parlamentului este să ceară Guvernului și în special Ministrului de Războiu, să-i prezinte anumite legi, menite să contribuie la propășirea armatei; sau să le propue din inițiativă parlamentară. În ambele cazuri să le discute cu toată atenția și în toate amănunțimile, astfel cum se procedează cu legile școlare, economice, financiare, etc.

Așa dar, atât Guvernele cât și Parlamentele să nu se mulțumească numai cu manifestațiuni aparente de dragoste și admirație pentru oștire, ci să aibă grije de toate nevoile ei și să nu uite un moment, că armata reprezintă pentru orice Român:

„Mândria trecutului, siguranța prezentului și chezașia viitorului“.

Unitatea națională e de fapt numai o etapă a luptei cele mari a istoriei noastre. De peste tot vrăjmașul ne pândește: Hotarul Nistrului deschis spre imensitatea stepii rusești, însemnează uriașa amenințare a lumii slave. La Apus Ungaria rănită așteaptă numai o slăbiciune la noi, pentru a încerca să reînvieze trecutul; iar la Sud ura bulgară mocnește tăcut, în așteptarea acelorași vremuri de revanșă.

Vrând să fim o țară mare, am legat existența noastră

de problema integrității teritoriale și am legat soarta țării de puterea oștirilor ei.

Ne trebuie deci armata politicii noastre externe, adică o armată puternică a unui stat puternic, care are de deslegat o singură problemă: *A FI SAU A NU FI!*

